

Underlag för lektionsplanering - Att vara same åk 1-3

Ämne/arbetsområde	Musik, svenska, bild och SO – jojk/samer
Årskurs	1-3

Lektionens innehåll

Detta lektionsupplägg är anpassat för årskurs 1-3 och kan kopplas till Lgr22 och kursplaner för ämnena musik, svenska, bild och historia (SO). Eleverna får kunskap om var Sápmi ligger geografiskt, de får lära sig om det samiska språket, jojken och om hur det är att vara same. Eleverna får lyssna till intervjuer samt lyssna till jojk som beskriver olika personer. Eleverna får illustrera sina intryck i form av bilder.

Förberedelser/förkunskaper

Lärare:

Ett bra stöd för dig som lärare finns tillgängligt på hemsidan samer.se, ”Fatta Sápmi” <https://www.samer.se/fattasapmi>. Bland annat förklaras grundläggande frågor som rör det samiska folket, kulturen, språket och vad det innebär att samer är såväl minoritet, nationell minoritet och urfolk. Som lärare kan du också förbereda dig genom att se filmen *Samisk historia med Ailo*, 2017, 19 minuter: <https://urplay.se/program/204027-samisk-historia-med-ailo>

Elever:

Innan lektionen behöver eleverna ha fått en grundläggande genomgång av:

- Vad är Sápmi?
- Vilka är samerna?
- Vad betyder majoritet och minoritet samt vad är ett urfolk?

Lektionens koppling till centrala innehåll i kursplanerna för SO, musik, bild och svenska åk 1-3

Rubrik för centralt innehåll i aktuell kursplan	Citerat ur centralt innehåll	Kan kopplas konkret till det aktuella ämnesområdet genom:
Att leva tillsammans (SO)	Skildringar av människors levnadsvillkor förr i tiden, till exempel i barnlitteratur, sånger och filmer. Minnen berättade av människor som lever nu. Migration inom ett land och mellan länder. Vad	Genom till exempel faktafilmer och berättelser om sagor och sägner från den samiska kulturen får eleverna kunskap om samernas tidigare levnadssätt som nomader. Eleverna får kunskap om Sápmi och samerna, ett folk i fyra

	detta kan ha för orsaker och få för konsekvenser.	länder. Eleverna ökar därmed sin kunskap och förståelse för samer som urfolk och minoritet.
Att leva i närområdet (SO)	Hemortens historia och vad närområdets platser, byggnader och vardagliga föremål kan berätta om livet där under olika tider.	Att prata om Sápmis geografi, samiska språket och uppmärksamma hur samerna levde förr och hur man lever nu. Genom tex ta del av bilder/filmer/intervjuer/faktatexter får eleverna reflektera över hur samer levde förr och nu.
Att leva i världen (SO)	Människans uppkomst, vandringar, samlande och jakt samt förändrade levnadsvillkor i samband med övergången till jordbruk.	Eleverna får kunskap om den samiska kulturen utvecklats, från ett samhälle baserat på jakt till dagens samhälle.
Musicerande och musikskapande (MU)	Sång och spel i olika former. Unison sång, kanon, växelsång och ensemblespel. Gestaltning av sånger och berättelser med ljud, rytmer och rörelser.	Eleverna får lyssna på olika jojkar och reflekterar över vad jojk är och vad jojken berättar.
Bildframställning (BL)	Framställning av berättande bilder, till exempel sagobilder och illustrationer till berättelser.	Eleverna får rita sina intryck och framställa bilder i ämnet samisk identitet.
Tala lyssna och samtala (SV)	Att lyssna aktivt och återberätta viktiga delar av ett innehåll.	Eleverna får lyssna till intervjuer, jojk samt sagor och sägner från den samiska kulturen och får möjlighet att återberätta/diskutera/reflekter om de som eleverna hört.
Texter (SV)	Skönlitteratur för barn från olika tider och skilda delar av världen. Sånger, muntligt berättande, bilderböcker,	Eleverna får lära sig om samer och Sápmi genom att se på film och lyssna till fakta i ämnet. Eleverna får lyssna till jojk och

	kapitelböcker, lyrik, dramatik, sagor och myter. Texter som belyser människors upplevelser och erfarenheter.	poetiska texter samt lyssna till berättande texter samt sagor och sägner kopplat till samernas liv förr i världen. Elevenna får en ökad förståelse för andra folk och kulturer.
--	--	---

Bedömningsförslag av godtagbara kunskaper (baserat på kriterier för bedömning av godtagbara kunskaper för musik, svenska, bild och SO i slutet på årskurs 3).

(SO) Eleven vet innebörden av vad samiska levnadssätt förr och nu kan innebära. Eleven gör då enkla jämförelser mellan livet förr och nu. Eleven har kännedom om att samer som folk lever i fyra olika länder, och har en förståelse för skillnader mellan begreppen minoritet, majoritet och urfolk.

(Svenska) Eleven kan söka information om samer ur någon anvisad källa och återger då grundläggande delar och information i enkla former av faktatexter. Eleven skriver enkla texter med samiskt innehåll. Eleven samtalar och berättar om vardagliga händelser utifrån samiska teman.

(Bild) Eleven kan framställa några olika typer av berättande och informativa bilder som kommunicerar samiska erfarenheter, åsikter och upplevelser med delvis genomarbetade uttrycksformer. Eleven beskriver bilders innehåll och funktion på ett enkelt sätt. (Kunskapskrav åk 6)

(Musik) Genom musikaliskt skapande uttrycker eleven idéer och tankar på ett i huvudsak fungerande sätt. Eleven provar att komponera samiska musikaliska uttryck. (Kunskapsskrav åk 6)

Förslag på undervisningsupplägg

Start, hur börjar lektionen?	Presentera ämnet för eleverna. -Same, vad betyder det att vara same? Introduktionsfilm: Se filmen Ella-Sara om Sápmi (1,32 min). https://www.youtube.com/watch?v=ph7eH7DNVrc
------------------------------	---

Elev- och läraraktiviteter.	Läs högt och visa bild: Läs högt och visa bilden för eleverna 2 intervjuer av samiska barn (tecknade bilder). Alexander och Elina. <u>Frågor att diskutera i klassen efteråt:</u> <i>Var bodde de här två barnen?</i> <i>Vad hette de och hur gamla var de?</i> <i>Hur verkar det vara att vara same?</i> <i>Vad äter samer?</i> <i>Vad har samiska barn för intressen?</i> <i>Kunde de tala samiska?</i> <i>Hade de renar?</i> <i>Vad vill de bli när de blir stora?</i> <i>Vad var annorlunda mot er vardag?</i> Titta på filmen <i>Jojk</i> (1,19 min). Frågor till filmen: <i>Hur beskrev han att det var att jojka?</i> <i>Var det svårt att förstå det han berättade?</i> <i>Hur tyckte ni att det lät när han jojkade?</i> Se tre klipp från samiska artister som jojkar traditionellt men med moderna instrument, artisterna jojkar alla en person var. <i>Melodin i jojken och några få ord i jojken</i> beskriver personens personlighet. 1. -<u>Randi</u>, Fråga: <i>Hur tycker ni att Randi verkar vara som person om man tänker att jojken beskriver hennes personlighet?</i> 2.-<u>Daniel</u>, Fråga: <i>Vad får ni för känsla när ni lyssnar på Daniels jojk?</i> 3. -<u>Irene</u>, Samer benämner oftast farfar och pappas namn och sitt eget när man presenterar sig. Den här tjejen i jojken heter <i>Ante Nils Duomma BerAnte Irene</i>. Hon kommer från <i>Sárvuoma</i>, en plats i norra Sverige. I jojken så hör man hennes namn och platsen hon kommer ifrån. <i>Hur tycker ni att hon verkar vara</i>
------------------------------------	---

	<i>i sin personlighet om man lyssnar på melodin?</i> <i>Tänk om du skulle ha en egen jojk som beskriver dig, vilka ord tror du att du hade haft med i jojken, ge exempel på tre ord som beskriver dig?</i>
Avslut	<u>Rita:</u> Eleverna får rita en same på ett A4 blad och sedan måla med färgpennor. Eleverna kan måla den känsla och de intryck de har fått via intervjuerna och via jojken. Skriv tre ord som beskriver personen på bilden.
Extrauppgift	<u>Lyssna</u> på samiska sagor vid t.ex fruktstunden. Frågor efter att ha lyssnat: <i>Vad handlar berättelsen om?</i> <i>Vem var huvudperson?</i> <i>Vad hände?</i> <i>Hur slutade berättelsen?</i> <u>Lek:</u> Rävhuset
Arbete utanför lektionstid	Inget
Material	Introduktionsfilm: Ella-Sara om Sápmi (1,32 min). https://www.youtube.com/watch?v=ph7eH7DNVrc Läs för eleverna intervju med två samiska barn: 1. Nils Alexander 7 år: Alexander 2. Elina 15 år: Elina Informationsfilm om jojken. https://www.samer.se/1275 Samiska artister som jojkar: 1. Ára med jojken <i>Randi</i>: https://www.youtube.com/watch?v=lnyW4L14iFE&t=7s 2. Jon Henrik Fjällgren med <i>Daniels jojk</i>:

	https://www.youtube.com/watch?v=PL9_ING9u-E 3.Sofia Jannok med jojken: <i>Irene</i> https://www.youtube.com/watch?v=tU-np8zS4HQ Till lektionen behövs även A4 ritark samt färgpennor till eleverna.
Extramaterial	Sägner från Sápmi (6 avsnitt, 5-6 minuter långa, UR, 2022): https://urplay.se/serie/229938-sagner-fran-sapmi Samisk saga: <i>Bortbytingen</i> (9 min) http://sverigesradio.se/sida/avsnitt/636677?programid=3129 Saga i 5 delar att lyssna på (10 min/avsnitt). Elsa i sajkungens rike. http://sverigesradio.se/magiskaskrinets/akorframinoritetspraken Lek Rävhamen: https://www.samer.se/lekar-och-spel
Uppföljning och dokumentation	Hur kan innehållet/upplägget för lektionen förbättras? Finns det möjlighet till återkoppling?

Länk till kursplaner: <https://www.skolverket.se/laroplaner-amnen-och-kurser/grundskoleutbildning/grundskola/laroplan>